

INKLUSION

- at arbejde for givende og bæredygtige fællesskaber

FORORD

Formålet med en fælles kommunal strategi for inklusion er at tydeliggøre værdien af inklusion for både professionelle og forældre og at skabe rammen for udvikling af lokale principper og handleplaner i distrikterne/institutionerne og i skolerne med henblik på en kvalificering af inklusionsindsatsen.

Arbejdet med at udvikle en kommunal inklusionsstrategi blev igangsat i januar 2013 gennem et projekt i Direktionens Idé - og Arbejdsgrundlag med det formål at udvikle en tydelig kommunal strategi for arbejdet med inklusion. Arbejdsgruppen har bestået af medarbejdere i Fagsekretariatet Børn og Unge samt repræsentanter fra dagtilbuds-, skole - og fritidsområdet og de faglige organisationer.

Strategien er opbygget på følgende måde:

Først defineres, hvad vi i Skanderborg Kommune forstår ved inklusion. Dernæst opstilles værdigrundlaget for, at vi har fokus på at udvikle bæredygtige fællesskaber, hvor mangfoldighed og forskellighed betragtes som en styrke. Herefter beskrives ti elementer, som skal føre til, at arbejdet med inklusion lykkes. Der afsluttes med en beskrivelse af baggrunden for at udarbejde en fælles kommunal strategi.

Hvad er inklusion?

Inklusion er en vedvarende udviklingsproces, hvor mulighederne for alle børns tilstedeværelse, deltagelse og læring i de almene arenaer øges. Tilstedeværelse betyder, at så mange børn som muligt skal have mulighed for fysisk tilstedeværelse på en almindelig skole/institution.

Deltagelse betyder, at barnet oplever sig som værdifuld og anerkendt deltager i det sociale fællesskab. Læring betyder, at alle børn udvikler kompetencer - både fagligt og socialt.

Det er en **forudsætning** for inklusion, at der skabes differentierede pædagogiske miljøer, som tilbyder mange forskellige deltagelsesmuligheder til gavn for alle, og hvor fællesskabet værdsætter børns mangfoldighed og forskellighed.

I denne proces er der særlig opmærksomhed på de børn, der er i fare for **marginalisering**, eksklusion og lavt fagligt udbytte.

For det enkelte barn skal fællesskabet være begribeligt, håndterbart og meningsfuldt.

Inklusion er et **fællesanliggende**. Det kræver inddragelse og samarbejde på tværs i fællesskaber, der består af det pædagogiske personale, børnene, den samlede forældrekræfter, professionelle ressourcepersoner og lokale aktører.

At flest mulige børn og unge profiterer af de **almene fællesskaber**, indebærer også en anerkendelse af, at der vil være enkelte børn og unge, for hvem de almene tilbud ikke rummer en reel mulighed for deltagelse og læring i et inkluderende fællesskab.

Disse børn og unge har brug for et **specialtilbud** med tæt voksenkontakt og et specielt tilrettelagt læringsmiljø, således at de her kan opleve at være deltagere i et udviklende og meningsfuldt fællesskab.

Værdigrundlag

Danmark har gennem tilslutningen til FN's handicap-konvention, FN's Børnekonvention samt Salamanca Erklæringen forpligtet sig på at sikre rettigheder og muligheder for samfundsdeltagelse for alle børn og unge.

Det centrale i Salamanca Erklæringen er princippet om, at alle børn har ret til uddannelse, fortrinsvis i det skolesystem og de skoler, der er etableret for hovedparten af børnene. Det påpeges, at almindelige skoler med en inkluderende orientering er det mest effektive hjælpemiddel til at bekæmpe diskrimination, til at skabe imødekommende miljøer, til at bygge et inkluderende samfund og til at realisere uddannelse og oplæring for alle. Erklæringen har sit omdrejningspunkt i skoleområdet, men perioden før skolen skal medtænkes og skal leve op til de samme principper.

I foråret 2012 blev der vedtaget en ændring i folkeskoleloven hvilket betyder, at vi ikke mere skal diskutere, hvor vidt vi vil *inklusion*. Men det er vigtigt til stadighed at drøfte *hvorfor inklusion* og have fokus på meningen med at udvikle bæredygtige fællesskaber, hvor mangfoldighed og forskellighed opleves som en styrke.

Værdigrundlag

I Skanderborg Kommune tager inklusionsarbejdet udgangspunkt i følgende:

- Alle børn har behov for at være en del af fællesskabet, og fællesskabet skal kunne værdsætte børns mangfoldighed og forskellighed.
 - Eksklusion har sociale konsekvenser, ikke bare for de ekskluderede børn, men også for børn i almenområdet, idet normalitetsbegrebet og dermed udvikling af de sociale kompetencer indsnævres, hvilket er problematisk for alle. Der er behov for en løbende refleksion over, hvordan de ekskluderede børn kan have gavn af deltagelse i almenmiljøet
 - Et inkluderende pædagogisk miljø støtter alle børns læring og udvikling under den forudsætning, at den støtte, der ydes til de inkluderede børn, er godt tilrettelagt og styret.
- Vi ser barnet, der er i fare for at blive marginaliseret, som et barn i vanskeligheder og ikke som et barn med vanskeligheder. Vanskeligheder og udviklingsmuligheder ses i forhold til den kontekst, som barnet er en del af, og de voksne omkring barnet tager ansvar for, at barnet kommer i trivsel.
 - Flest mulige ressourcer anvendes til at udvikle det almene pædagogiske miljø for at kunne støtte børn og unge i deres lokale institution og skole.

Ledelse af inklusion handler om at bringe alle værdierne i spil og således skabe betingelser for, at organisationens mange interesser knytter an til inklusionsstrategien: skolens/institutionens ledelse og medarbejdere, børnene, forældrene, bestyrelsen, kommunens politiske og administrative ledelse samt andre medlemmer af distriktets lokalmiljø.

Inklusionens ti bærende elementer

1. Inklusion er et fælles ansvar

- Bestyrelsen udarbejder principper for det lokale inklusionsarbejde på den enkelte skole, i den enkelte klub og i det enkelte dagtilbud.
- Ledelse og medarbejdere udarbejder konkrete handleplaner for inklusionsarbejdet på skolen, i klubben og i dagtilbuddet.
- I distriktsforum drøftes indsats for at fremme et inkluderende miljø i lokalområdet på tværs af institutionerne og lokale aktører.

2. Barnet/den unge skal være en del af et fællesskab

- Der arbejdes bevidst med at etablere fællesskaber med positive relationer mellem børnene, mellem børnene og de voksne og mellem de voksne indbyrdes.
- De voksne tager ansvar for kvaliteten af kulturen og de relationer, værdier og aktiviteter, som fællesskabet rummer.
- Der fokuseres på barnets kompetencer og ressourcer, og de betydningsfulde voksne omkring barnet sikrer barnets deltagelse i et fællesskab.

3. Forældre er en aktiv ressource i arbejdet med inklusion

- Alle forældre har medansvar for, at alle børn deltager i det sociale fællesskab.
- Sammen med forældrene drøftes vigtigheden af at tænke inkluderende, og det drøftes løbende på hvilken måde deres ressourcer kan inddrages.

Inklusionens ti bærende elementer

4. Det pædagogiske læringsmiljø er differentieret

- Børn og unges potentialer er forskellige, og det pædagogiske læringsmiljø tilrettelægges, så det skaber udfordringer, udvikling og læring for alle børn.
- Teamet/medarbejderne samarbejder om tilrettelæggelse af pædagogiske læringsmiljøer, som afspejler mangfoldigheden i børnegruppens behov og muligheder.
- Der anvendes en bred vifte af arbejdsformer, som er tilpasset børns forskellige behov.
- Der anvendes en bred vifte af materialer, som er tilpasset børns forskellige behov. It integreres i dagligdagen i inklusionsøjemed.
- Der anvendes fleksible organisationsformer og varierende gruppe- og holddannelser, som er tilpasset børns forskellige behov.

5. Inklusion forudsætter ledelse

- Ledelsen analyserer arbejdet med at udvikle bæredygtige fællesskaber i egen institution og har ansvar for institutionens handleplan og opfølgning af effekten af inklusionsarbejdet.
- Ledelsen har ansvar for at inddrage alle skolens/institutionens aktører og interessenter i et aktivt fællesskab om inklusionsarbejdet.

6. De almene arenaer samarbejder tæt med specialarenaerne

- Der er en høj grad af bevægelse og interaktion mellem almenområdet og det specialiserede område.
- I forhold til børnene betyder det, at der er fokus på, at det enkelte barn i et specialtilbud deltager i videst muligt omfang i almenmiljøets fællesskab.
- I forhold til medarbejderne betyder det, at der er fokus på udviklingen af en kultur, der understøtter samspil og vidensdeling mellem special- og almenmiljøet.

Inklusionens ti bærende elementer

7. Personalet har adgang til faglig sparring og udvikling af praksis

- Fagsekretariatet Børn og Unge tilbyder faglig supervision og praksisnær rådgivning i inklusionsøjemed.
- Alle skoler har egne ressourcerpersoner, der understøtter det praktiske inklusionsarbejde. Ressourcerpersonerne indgår i netværk på tværs i kommunen.
- Specialtilbuddene inden for skoleområdet giver praksisnær rådgivning og vejledning vedr. specialpædagogiske redskaber og metoder i almenmiljøet.

8. Personalets inklusionskompetencer opkvalificeres

- Medarbejderne behersker forskellige metoder i et differentieret lærings- og udviklingsmiljø og besidder en høj grad af relationskompetence og læringsledelse med udgangspunkt i en anerkendende tilgang.
- Medarbejdere indgår i efter- og videreuddannelse, hvor de udvikler kompetencer med henblik på inklusionsopgaven.
- Skolens ressourcerpersoner udvikler kompetencer inden for deres specifikke arbejdsområder samt vejlederkompetencer.

Inklusionens ti bærende elementer

9. Rammer og struktur for det tværfaglige samarbejde understøtter inklusionsarbejdet

- Distriktssamarbejdet understøtter samarbejdet på tværs af dagtilbud og skoler. Det styrker et fælles fokus på trivsel, udvikling og sundhed for alle børn og unge, der vokser op i det pågældende lokale distrikt.
- Ledere og medarbejdere i de enkelte distrikter har sammen med forældrene ansvar for børn og unges trivsel.
- Fagsekretariatets medarbejdere understøtter aktørerne i distrikterne i at kunne fastholde og udvikle sundhedsfremmende, ressourceorienterede og anerkendende arbejdsmetoder.
- De relevante parter omkring børn med særlige behov, der inkluderes i almenmiljøet, inddrages aktivt i samarbejdet.

10. Ressourcetildelingen understøtter inklusionen

- Tildelingsmodellerne sikrer, at der er økonomiske incitamenter til at løse opgaven med børn i vanskeligheder i distriktsskolen og dagtilbuddet.
- Ressourcer/midler er på forhånd tildelt den enkelte skole og det enkelte dagtilbud og er tilgængelige i forhold til forebyggende og tidlig indsats således at sandsynligheden for en mindre indgribende indsats øges.

Baggrund for udvikling af en fælles kommunal strategi

I flere år har inklusion været et centralt emne på Børn og Ungeområdet i Skanderborg Kommune, hvor visionen i **”Den sammenhængende børnepolitik”** fra 2006 bl.a. omhandler inklusion og rummelighed.

Politikken for de 0 – 6 årige - **”Den bedste start på livet”** - sætter fokus på, at mangfoldighed og forskellighed er en styrke. Inklusion handler først og fremmest om at skabe pædagogiske miljøer, hvor den enkelte med sit særlige udgangspunkt trives, udvikler sig og føler sig som en del af fællesskabet. Alle har brug for at være en del af et fællesskab, og at opleve forskellighed inden for fællesskaber styrker børns generelle udvikling.

”Skolepolitik” sætter fokus på, at børn og unge med særlige behov og evner skal have faglige og sociale udfordringer på det niveau, der bedst sikrer den enkeltes udvikling samtidig med, at de skal være en del af et givende og bæredygtigt fællesskab. Det fremgår også af politikken, at det givende og bæredygtige fællesskab er i skoletilbuddets almene miljø, som skal rumme både de børn og unge, der har det svært fagligt og/eller socialt og de børn og unge, der mangler faglige udfordringer.

Nationalt er der også fokus på inklusion. Lovgivningsmæssigt

kan dette på skoleområdet ses i gennemførelse af en lovændring pr. august 2012 om øget inklusion med en ny afgrænsning af specialundervisningen. Forud for denne var der i 2011 indgået en aftale mellem kommunerne og regeringen om at øge andelen af elever, der inkluderes i den almindelige undervisning.

Også inden for dagtilbudsområdet er der blevet sat fokus på inklusion. Således er inklusion nævnt i Dagtilbudsloven og i informationshåndbogen om pædagogiske læreplaner, og regeringens Task Force om Fremtidens Dagtilbud har ”en reflekteret og tilrettelagt pædagogisk praksis med fokus på læring og inklusion” som et af fire centrale pejlemærker.

I august måned 2012 deltog dagtilbudsområdet og skole-/fritidsområdet i Skanderborg Kommune i en spørgeskemaundersøgelse vedr. inklusion udført af Danmarks Evalueringsinstitut. Statusanalysen pegede bl.a. på, at der mangler fælles forståelse af og klare retningslinjer for inklusionsarbejdet i skolerne og institutionerne. På baggrund heraf blev det besluttet at udarbejde en fælles kommunal strategi for inklusion, som kunne danne rammen for udvikling af lokale handleplaner i dagtilbud, skoler og klubber.

